

ANSAMBLURI LITICE PREISTORICE DE VÂRSTĂ PALEOLITICĂ DESCOPERITE ÎN ARIA SUBCARPATICĂ A JUDEȚULUI VRANCEA

DE
MĂDĂLINA STĂNESCU*, MARIAN COSAC**

Abstract: *In the Subcarpathians of Vrancea, seven sites attributed to the Paleolithic period have been documented, all of which yielded only lithic artifacts, with no associated faunal remains. Of these sites, only two have undergone excavation, while lithic pieces from the remaining sites were collected through field surveys. The cultural attribution of these sites was initially based solely on techno-typological characteristics and, potentially, the raw material used. Our current approach does not provide additional data to refine these cultural classifications, offering only a broad categorization within the Upper Paleolithic period. Consequently, we cannot draw direct analogies to other nearby sites. Instead, our assessments highlight the area's potential for further Paleolithic discoveries and underscore the need for future field campaigns to identify additional Paleolithic sites.*

Keywords: *Paleolithic; Vrancea Subcarpathians; archeological sites; lithic technology; flint.*

Primele mențiuni despre existența în acest spațiu a unor materiale litice atribuite Paleoliticului le avem încă din anul 1924, în faza de pionierat a identificării și cercetării acestei perioade pe teritoriul actual al României. Descoperirea se datorează excursiei de documentare a abatelui Henri Breuil (1877-1961) în Transilvania, când au fost evaluate și reevaluate o serie de descoperiri și cercetări arheologice efectuate de Márton Roska (1880-1961). Deplasându-se în aria satelor Vitănești și Colacu (comuna Valea Sării), abatele Breuil semnalează „des traces de culture paléolithique”¹. Nu știm dacă este vorba de Vitănești de sub Măgură (comuna Bolotești) sau Vitănești (comuna Țifești). Menționăm faptul că există două sate care poartă denumirea de Vitănești, unul aflat pe malul stâng al Putnei și celălalt aflat pe cel drept. Nu putem afirma, cu exactitate, care este locul unde abatele Henry Breuil a descoperit materiale de factură paleolitică. Geologul Horia Grozescu precizează faptul că, în 1921, în urma unei cercetări de teren efectuate cu abatele Breuil și Emm. De Martonne, a fost semnalată existența unui „genunchiu deschis de terasă superioară a Putnei, pe malul stâng, la sud de Igești”². Se poate concluziona că Henri Breuil avea, în cursul evaluării din anul 1924, o imagine asupra potențialului arheologic al zonei. Alexandru Păunescu, încercând să meargă pe urmele lui Breuil, a descoperit, pe o terasă din dreapta Putnei, în

* Muzeul Vrancei, Focșani; stanescunicoletamadalina@gmail.com.

** Universitatea „Valahia” Târgoviște; cosac_marian@yahoo.com.

¹ ROSKA 1924: 312; NICOLĂESCU-PLOPȘOR 1938: 63.

² GROZESCU 1930: 137.

satul Vităneștii de sub Măgură, piese litice, dar nu a precizat dacă este același punct cu cel identificat de Breuil³.

Sebastian Morintz (1927-1997) semnală existența unor materiale litice paleolitice, respectiv „cinci piese de silex patinat”⁴, fără context arheologic, descoperite în anul 1958, pe raza comunei Bârsești, în punctul *Podul Vâlcelei*.

În anul 1992 a avut loc o evaluare profesională a potențialului arheologic pentru perioada paleoliticului. Alexandru Păunescu și Aurora-Emilia Apostu au verificat semnalările anterioare din localitățile Bârsești, Vitănești și Colacu și au identificat trei noi puncte de interes în zona dealului Chicera, orașul Panciu și un altul, în comuna Broșteni. Trebuie să precizăm că Alexandru Păunescu a evaluat doar o parte a județului Vrancea, respectiv Valea Putnei, Valea Zăbrăuțului și Valea Milcovului, iar rezultatele obținute au fost utilizate în realizarea primului „repertoriu arheologic” pentru siturile paleolitice din județ⁵.

Recent, începând din anul 2021, Muzeul Vrancei din Focșani și Universitatea „Valahia” din Târgoviște au inițiat un proiect de reevaluare a semnalărilor vechi și de identificare a unor noi situri în aria subcarpatică a județului Vrancea, în special pe văile râurilor Râmna, Slimnic și Coțatcu. Până în momentul de față nu au fost reperate noi puncte paleolitice, dar pachetele de loess din acest areal sunt foarte consistente și nu excludem înmagazinarea la adâncimi considerabile a resturilor activității umane de vârstă paleolitică. De aceea, am considerat necesară realizarea unui repertoriu al lutărilor din zonele menționate, precum și urmărirea, cu periodicitate, a activității de exploatare a acestora.

Repertorierea a doar șapte puncte paleolitice în care au fost descoperite materiale litice, atribuite, pe criterii tipologice, Paleoliticului din aria Subcarpaților Vrancei (**Pl. I**), reflectă, în fapt, un stadiu al cunoașterii destul de precar al acestei perioade. O astfel de situație este rezultatul direct al cercetărilor de teren insuficiente, fapt explicat prin interesul foarte scăzut manifestat de arheologi pentru perioada Paleoliticului, dar și de direcțiile de cercetare impuse de instituțiile muzeale, realitate valabilă pentru majoritatea instituțiilor de profil din România.

PRINCIPII METODOLOGICE

Tipologia și tehnologia reprezintă două abordări care, deși nu urmăresc aceleași obiective, pot fi asociate, cu succes, în studiul unui ansamblu litic. Prima dintre ele permite identificarea pieselor litice retușate și a tipurilor, iar cea de-a doua evidențiază etapele procesului prin care a fost posibilă realizarea lor⁶. Piesele trebuie grupate și analizate pe categorii tehnologice și tipologice⁷, atât pentru a determina posibilele racorduri/remontaje între artefacte provenind din contexte diferite, cât și pentru a schița una sau mai multe strategii tehnologice adoptate și, eventual, unele considerații privind posibila apartenență culturală.

Descrierile materialului litic efectuate până acum s-au făcut strict tipologic, opțiune care ignoră, în mare măsură, numeroși factori de variabilitate tehnologică. Din acest motiv, am

³ PĂUNESCU 1998: 322.

⁴ MORINTZ 1961: 204-205.

⁵ PĂUNESCU 1998: 317-322.

⁶ LUCAS 2000: 24.

⁷ NIȚĂ-BĂLĂȘESCU 2008: 60-61.

considerat că este strict necesară reevaluarea ansamblurilor litice din perspectiva unei analize tehnologică mai detaliată⁸.

Eșantioanele studiate includ piesele litice descoperite în situri paleolitice aflate în colecția Muzeului Vrancei din Focșani. În urma analizei, s-a observat că lanțul operațional nu poate fi urmărit pe parcursul tuturor etapelor sale. Primele desprinderi de pe nucleu (*entames*) și așchiile sau lamele care conservă cortexul, în proporție mai mare de 50%, nu sunt foarte numeroase. Acest fapt se poate explica fie prin derularea decorticării și amenajării nucleului în afara sitului, fie prin inconsistența eșantionului studiat.

DESCRIEREA ANSAMBLURILOR LITICE

1. Vităneștii de sub Măgură (com. Bolotești). Siturile *La Coasta Lacului și Lutărie 1*

Situl *La Coasta Lacului* a fost descoperit de către Alexandru Păunescu și Aurora-Emilia Apostu în anul 1992, în urma unei cercetări perieghetice în aria administrativă a satului Vităneștii de sub Măgură, la limita dintre satele Vitănești și Pietroasele, la aproximativ 700 m sud de biserica din satul Vitănești⁹ (**Pl. I**). Din solul erodat și răscolit de lucrările agricole au fost recuperate câteva piese litice, atribuite de Alexandru Păunescu, pe criterii tehnologică, Paleoliticului superior, respectiv Gravetianului¹⁰. Cercetarea a fost reluată în anul 1995 de către Aurora-Emilia Apostu, care a realizat un sondaj (două secțiuni de 2/10 m fiecare, aflate la 1 m distanță între ele) care se dorea a fi o aprofundare a cercetării de teren efectuată în anul 1992¹¹. Din punct de vedere geomorfologic, ne aflăm pe terasa mijlocie, a IV-a, pe partea dreaptă a râului Putna, altitudinea relativă a terasei fiind de aproximativ 20-22 m, aceasta fiind cea mai întinsă terasă a râului.

Eșantionul analizat de noi este format din 58 de piese litice, dar, din păcate, nu putem face o distincție între piesele rezultate din cercetarea perieghetică și cele găsite *in situ*, în cursul săpăturii arheologice. Cele mai numeroase (32%) sunt confecționate din silex de Prut-Nistru și silex de Nistru Podolian. Restul materiilor prime – silicolit de tip Lepșa, silicolit eocen, silicolit de Ceahlău, radiolarite, roci silicioase detritice de tip Audia, gresii silicioase glauconitice, cuarț, menilit și alte tipuri de silicolite¹² – întrunesc procente ce variază între 5% și 15% (**Grafic 1**). Cele mai numeroase produse de debitaj sunt așchiile (n = 27), urmate de suporturile laminare (n = 13). Alături de acestea, apar piesele retușate (n = 8), fragmente indeterminate (n = 8) și nuclee (n = 2) (**Grafic 2**). Piesele de tip *crête* sau *tablette de ravivage* sunt rare sau absente, iar piesele corticale și cele de tip *entame/sous-entame* apar doar în proporție redusă în interiorul categoriilor de materii prime. Nucleele sunt reprezentate de piese fragmentate, din radiolarit și roci silicioase detritice de tip Audia (**Pl. III.1,3**), pe care pot fi observate negative de desprindere parțială, aparținând unor suporturi laminare cu un plan de lovire sau două, opuse.

Categoria *pieselor retușate* include piesele care prezintă modificări intenționate, executate fie în vederea amenajării unei părți active, fie pentru a facilita înmănușarea. Acestea confecționate

⁸ DEMARS, LAURENT 1989: 15-29.

⁹ PĂUNESCU 1998: 321.

¹⁰ PĂUNESCU 1998: 321.

¹¹ APOSTU 1995: 17-18.

¹² Precizăm faptul că analiza petrografică s-a realizat în *Laboratorul de Petroarheologie*, din cadrul Institutului de Arheologie „Vasile Pârvan”, București, de către dr. Alexandru Ciornei.

din silex de Prut-Nistru, silex de Nistru podolian, silicolit de tip Lepșa și roci silicioase detritice de tip Audia. Teoretic, pot fi considerate unelte și suporturile neretușate, în special lamele, care prezintă pe una sau pe ambele laturi lungi urme, probabil de utilizare, de forma striurilor, lustrului sau a unor desprinderi semicirculare de mică întindere. Piesele retușate (n = 8) alcătuiesc, în proporții egale, doar două grupe tipologice: *grattoirs* (n = 4) și lame/lamele retușate (n = 4). Piesele de tip *grattoir* (Pl. III.5) sunt complete și distale și au drept suport lame late (15-26 mm lățime și 5-18 mm grosime) – una corticală, una de tip *demi-crête*, una provenită de pe un nucleu cu două planuri de lovire opuse și una retușată bilateral. Lamele/lamelele retușate sunt majoritar fragmentare (distale, meziale), prezentând fracturi *en écharpe*, *en charnière*, oblice sau perpendiculare pe planul suportului. Cele mai multe dintre piesele retușate prezintă profil rectiliniu, margini paralele, secțiune transversală trapezoidală și retușe directe abrupte/semiabrupte unilaterale sau bilaterale. Negativele de desprindere observabile pe suprafața dorsală indică proveniența acestora din nucleu cu un singur plan de lovire. Dimensiunile pieselor retușate sunt cuprinse între 9-12 mm lățime și 2-5 mm grosime (lamele), respectiv 13-15 mm lățime și 5-8 mm grosime (lame).

Suporturile laminare (Pl. IV.3) (10 lame și trei lamele) sunt reprezentate de fragmente meziale (n = 4), proximale (n = 3), distale (n = 4) și complete (n = 2), cu profil *torse*, concav sau rectiliniu, secțiune transversală predominant triunghiulară și negative de desprindere dorsale, inițiate din același sens. Piesele prezintă fracturi perpendiculare pe planul suportului, *en charnière*, *en plume*, *en écharpe* și oblice (Pl. V.1-3). Din cauza gradului ridicat de fracturare a suporturilor, dimensiunile pot fi concludente doar în ceea ce privesc lățimile și grosimile. Astfel, lamelele au lățimi cuprinse între 6-11 mm și grosimi, între 2-3 mm. Lățimea lamelor variază între 13-22 mm, iar grosimea, între 2-7 mm.

Așchiile (Pl. IV. 5), în număr de 27, sunt piese complete (n = 10), proximale (n = 4), meziale (n = 3) și distale (n = 10). Sunt confecționate din: silex de Prut-Nistru (n = 4), silex de Nistru Podolian (n = 7), silicolit de tip Lepșa (n = 5), roci silicioase detritice de tip Audia (n = 1) radiolarite (n = 3), menilit (n = 1), silicolit de Ceahlău (n = 1), alte tipuri de silicolit (n = 2) și gresii silicioase glauconitice (n = 3). Așchiile complete și proximale au, în majoritate, taloane netede și stigmat de percuție directă dură pe bulb. Piesele au secțiune transversală majoritar trapezoidală și profil rectiliniu. Marginile lungi prezintă desprinderi mărunte, probabil rezultate în urma acțiunii factorilor mecanici. Patru piese conservă o porțiune corticală. Lungimea așchiilor variază între 20-47 mm (pentru piesele complete), cu două excepții (o așchie de 71 mm lungime și una de 64 mm lungime), iar lățimea variază între 18-54 mm. Grosimile sunt între 3-16 mm.

Un nou sit, *Lutărie 1*, a fost descoperit în cursul evaluării de teren din anul 2022, în aria satului Vităneștii de sub Măgură, pe o terasă a Putnei. Este vorba de o exploatare de lut abandonată, unde, pe întreaga deschidere de aproximativ 20 m, la adâncimea de aproximativ 4,20 cm, este observabilă o lentilă de cenușă vulcanică de aproximativ 10 cm. Analiza probelor prelevate în anul anterior a permis identificarea evenimentului vulcanic și cronologia acestuia, respectiv vârsta de 31.500 BP, eveniment vulcanic Ciomatu. Sub lentila de cenușă, la 35 cm, au fost recuperate două piese litice, asociate cu resturi de combustie, cenușă și cărbune. Au fost prelevate probele necesare evaluării C14 (Pl. II), iar rezultatele obținute indică o prezență a vânătorilor culegători paleolitici anterior evenimentului vulcanic.

În anul 2023 a fost reluată cercetarea arheologică, ce a avut drept obiectiv eșantionarea întregului profil stratigrafic, în vederea stabilirii evoluției paleoclimatului, colectarea de noi probe

necesare estimării cronologice a etapei ocupaționale umane și a sedimentelor asociate. Săpătura deschisă nu a oferit date suplimentare din punct de vedere arheologic și am decis utilizarea unui mijloc mecanizat în vederea deschiderii unei suprafețe ample (5 m lățime). Cercetarea a permis descoperirea unei a doua depuneri de cenușă vulcanică, sub locuirea umană, identificată ca aparținând evenimentului campanian din Italia, la aproximativ 39.850 BP.

Piesa descoperită în punctul *Lutărie 1*, este un *grattoir* complet (**Pl. III.8**), constituind un racord între două fragmente ale unui suport laminar din silex de Prut-Nistru. Lama, aparținând etapei de *plein débitage* a secvenței operatorii, cu secțiune transversală triunghiulară și profil concav, este de culoare gri și prezintă puncte fosilifere alburii. Bulbul este ușor proeminent, iar undele de percuție sunt vizibile; talonul a fost înlăturat de amenajarea *grattoir*-ului cu front activ centrat. Negativele vizibile dorsal aparțin unor desprinderi efectuate din același sens. Extremitatea distală și mediană conservă porțiuni corticale. Marginile lungi prezintă retușă directă, semiabruptă, continuă (stânga) și retușă directă, semiabruptă, discontinuă (dreapta) și desprinderi semicirculare neregulate, probabil datorate utilizării. Fracturile sunt perpendiculare pe planul suportului. Dimensiuni suport complet: 100 mm lungime maximă, 26,7 mm lățime maximă, 12,8 mm grosime maximă.

2. Mănăstioara (com. Fitionești). Siturile *La nord-vest de Conacul lui Ene Baci* și *Chicera*; *Crucea de Sus* (orașul Panciu). *Situl Ferma 1 Movilița*

Punctele au fost identificate de către Alexandru Păunescu, în anul 1992, în urma unei evaluări de teren, pe baza unor semnalări ale arheologilor vrânceni. Siturile *Ferma 1 Movilița*, *La nord - vest de Conacul lui Ene Baci* și *Chicera* sunt plasate la baza Dealului Chicera (**Pl. I**), pe pantele acestuia, în solul deranjat de lucrările viticole. Materialul litic descoperit, reprezentat de nuclee și resturi de debitaj din diferite materii prime, este atribuit de Alexandru Păunescu „aurignacianului timpuriu” sau unui „musterian tardiv”¹³.

Eșantionul litic analizat, compus din 32 piese, include produse de debitaj și piese retușate din silicolit de Lepșa, roci silicioase de tip Audia, gresii silicioase glauconitice, radiolarite, gresie cuarțoasă micacee, silex de Prut-Nistru, cuarțit, silex de Nistru Podolian (**Grafic 3**). Cele mai numeroase suporturi sunt așchiile (n = 23), majoritar fragmentate, alături de care apare o piesă indeterminată (posibil, fostă *tablette de ravivage*), un *grattoir* distal cu front activ centrat, parțial reamenajat, patru lame (din care una completă *sous-entame*), două lame meziale și una distală, un nucleu și doi galeți (**Grafic 4**). Nucleul din gresie silicioasă glauconitică, are plan unic de lovire, suprafețe de debitaj opuse/adiacente, negativele ultimelor desprinderi aparțin așchiilor și accidentelor de debitaj, iar suprafață corticală este rulată. Galeții, confecționați din radiolarit, prezintă negative de așchii *réfléchies* (**Pl. III.2,4**).

Piesele retușate sunt reprezentate de două așchii retușate, două lame meziale (o lamă mezială corticală) (**Pl. IV.4**) și un *grattoir* (**Pl. III.7**). În această categorie am inclus suporturile laminare care prezintă retușă marginală continuă/parțială sau amenajări de tip front de *grattoir*. Suporturile au dimensiuni variabile (23-30 mm lățime, 5,4-10,5 mm grosime) și sunt retușate în diferite moduri (retușă directă/inversă, abruptă/semiabruptă).

Dimensiunile curente ale **așchiilor** (**Pl. IV.6**) sunt cuprinse între 15,6-50 mm pentru lățimi și între 3-26 mm pentru grosimi. Lungimea așchiilor complete variază între 23-68 mm. Așchiile

¹³ PĂUNESCU 1998: 320-321.

complete, împreună cu cele proximale, prezintă talon cortical, neted sau fațetat și, ocazional, stigmat de percuție dură pe bulb. Piesele au secțiune transversală majoritar trapezoidală și profil rectiliniu. Una din piesele complete are suprafața dorsală marcată de negative de desprindere inițiate din planuri de lovire adiacente. Cinci așchii sunt piese *sous-entame*, două sunt piese cu extremitate distală *réfléchie*, iar 13 piese conservă porțiuni corticale.

3. Bârsești (com. Bârsești). Situl Podul Vâlceleii

În anul 1958, Sebastian Morintz, care efectua cercetări sistematice în necropola tumulară de la Bârsești, a descoperit, în punctul *Podul Vâlceleii*, situat în marginea sud-vestică a satului, la aproximativ 0,3 km de sat, pe cea de-a doua terasă (de circa 20 m), de pe versantul drept al Putnei¹⁴, material litic din silex¹⁵, pe care îl atribuie Paleoliticului superior. Eșantionul este alcătuit din șapte piese, reprezentate de o așchie, o lamă și o lamelă fragmentate, neretușate, trei lame fragmentate retușate și un *grattoir* pe lamă distală (**Grafic 6**).

Piesele retușate, deși au drept suport fragmente diferite (proximal, mezial și distal), prezintă valori ridicate ale lungimii (60/70-71 mm) și lățimii (16/19/24 mm) (**Pl. IV.2**). Negative de desprindere dorsale sunt inițiate din același sens la toate suporturile, doar așchia prezintă desprinderi din sens opus. *Grattoir-ul* are front activ centrat, parțial reamenajat (**Pl. III.6**).

În cazul a trei dintre suporturi, marginile lungi au retușe directe, marginale, inverse, abrupte/semiabrupte, *ébrechures*, în cele mai multe cazuri parțiale, dar și desprinderi accidentale sau desprinderi fine, datorate uzurii. Fracturile sunt preponderent perpendiculare pe planul suportului sau fracturi indeterminate. Extremitatea distală ventrală a unei lame prezintă o fractură *burinante* (**Pl. V.4**), probabil datorată folosirii piesei ca vârf de proiectil. Materia primă din care au fost confecționate piesele este silexul de Prut-Nistru și cel de Nistru Podolian (**Grafic 5**).

4. Beciu (com. Vârteșcoiu). Situl Cariera de argilă

Așezarea de la Vârteșcoiu-*Cariera de argilă* este situată la circa 2 km de orașul Odobești, pe terasa superioară de pe versantul drept al Milcovului, unde au fost descoperite vestigii aparținând Epocii Bronzului (cultura Monteoru) și Evului Mediu timpuriu.

Cu ocazia cercetării sistematice efectuate în anul 1991, de către Victor Bobi și Aurora Apostu¹⁶, s-a descoperit în depunerea loessoidă de culoare galben-deschis o lamă fragmentară din silex. În noiembrie 2022, a fost efectuat un sondaj arheologic având drept scop principal identificarea nivelului paleolitic. A fost deschisă o secțiune în marginea de nord-est a terasei, de 1,5 m x 1,5 m și 3,50 m adâncime. Nu au fost identificate urme de locuire umană atribuite Paleoliticului.

Piesa descoperită în 1991 este o lamă fragmentară-proximală, confecționată din silex de Prut-Nistru (**Pl. IV.1**), are talon neted, bulbul difuz, profil concav și secțiune transversală trapezoidală. Negativele de desprindere dorsale au fost inițiate din același sens. Extremitatea distală a fost înlăturată de o fractură *en charnière*. Marginile lungi prezintă retușă semiabruptă parțială pe latura dreaptă și urme macroscopice de uzură bilateral. Dimensiunile suportului sunt: 50 mm lungime, 20 mm lățime și 4,4 mm grosime.

¹⁴ PĂUNESCU 1998: 318.

¹⁵ MORINTZ 1961: 204-205.

¹⁶ APOSTU, BOBI 2005: 7.

CONCLUZII

Până în prezent, în aria Subcarpaților Vrancei au fost repertoriate șapte situri atribuite Paleoliticului, din care provin doar materiale litice, fără asociații faunistice. Siturile analizate sunt încadrate într-un ecart altimetric de doar 398 m și sunt repartizate aproape uniform în funcție de distanța față de râuri. Se constată că siturile sunt amplasate pe depozite aparținând pleistocenului iar din punct de vedere litologic depozitele sunt formate din diverse asocieri de nisipuri, argile, depozite loessoide, în asociație sau nu cu cărbune sau chiar cu conglomerate. Conform datelor publicate până în acest moment, doar în două din ele au fost realizate investigații intruzive (incluzând și sondajele). Restul pieselor litice au fost colectate în urma evaluărilor de teren, fiind deci decontextualizate. În urma analizei, s-a observat că lanțul operațional nu poate fi urmărit pe parcursul tuturor etapelor sale, ne referim aici la eșantioanele mai mari – *La Coasta Lacului* și *Dealul Chicera*. Primele desprinderi de pe nucleu (*entames*), așchiile sau lamele care conservă cortexul în proporție mai mare de 50%, resturi de debitaj, dar și nuclee, nu sunt numeroase. Acest fapt se poate explica fie prin derularea decorticării și amenajării nucleului în afara sitului, fie prin inconsistența eșantionului studiat. În ceea ce privește materia primă, se observă o preferință pentru rocile locale, în cazul siturilor de pe *Dealul Chicera*, iar pentru *La Coasta Lacului* alături de rocile locale ne apare, în proporții aproape egale, și silexul de Prut Nistru și Nistru Podolian. Atribuirea lor culturală a fost făcută inițial doar pe baza caracteristicilor tehnolo-tipologice și, probabil, în funcție de materia primă identificată. Abordarea noastră nu aduce date suplimentare în susținerea încadrărilor culturale, ci doar o atribuire generală perioadei Paleoliticului superior.

O situație asemănătoare se înregistrează în cazul ansamblurilor atribuite Paleoliticului superior din Depresiunea Întorsura Buzăului, jud. Covasna. De exemplu, reevaluarea tehnolo-tipologică a colecției rezultate din săpăturile efectuate de Julius Teutsch, la începutul secolului al XX-lea, în situl de *La Malul Dinu Buzea* (sat Cremenea, com. Sita Buzăului, jud. Covasna) nu a reușit să confirme sau să infirme categoric încadrarea culturală deja propusă anterior și, oricât de nesatisfăcătoare ar fi această perspectivă, nu face decât să ridice unele semne de întrebare¹⁷. Reluarea cercetărilor arheologice nu a adus date suplimentare pentru încadrarea culturală¹⁸. Astfel, materia primă locală, folosită aproape exclusiv și caracterizată de numeroase accidente naturale, împreună cu aparentul aspect de atelier al sitului, dat de structura tehnologică a eșantionului și cu puținele elemente *a dos* și microlitice, alcătuiesc imaginea unui ansamblu litic ce poate fi plasat, în manieră oarecum indefinită, la finalul Paleoliticului superior. Pe de altă parte, integritatea eșantionului, în special componenta microlitică, a fost decisiv afectată de procese geomorfologice, astfel încât orice încadrare culturală mai precisă ar fi doar subiect de speculație¹⁹.

¹⁷ MĂRGĂRIT, NIȚĂ 2005: 13.

¹⁸ COSAC *et al.* 2015.

¹⁹ COSAC *et al.* 2015: 87.

BIBLIOGRAFIE

- APOSTU 1997 Apostu, A-E., *Sondajul arheologic din localitatea Vităneștii de sub Măgură, com. Bolotești*, in: Vrancea. Studii și Comunicări, 11, 17-20.
- APOSTU, BOBI 2005 Apostu, A-E., Bobi, V., *Șantierul arheologic de la Vârteșcoiu, Campania 1997*, in: Vrancea. Studii și Comunicări, 12, 7-27.
- COSAC *et al.* 2015 Cosac, M., Murătoreanu, G., Radu, Al., Niță, L., *Așezarea paleolitică de la Malu Dinu Buzea (sat Cremenea, com. Sita Buzăului, jud. Covasna). O sinteză a campaniilor 2011-2013*, in: MCA, S.N., 11, 81-100.
- DEMARS, LAURENT 1989 Demars, P.-Y., Laurent, P., *Types d'outils lithiques du Paleolithique superieur en Europe*, Cahiers du quaternaire nr. 14, Ed. C.N.R.S., Paris.
- GROZESCU 1930 Grozescu, H., in: *Dări de Seamă ale Ședințelor Institutului Geologic al României*, 17 (1928-1929), Institutul de Arte Grafice „Lupta” N. Stroilă, București, 136-140.
- LUCAS 2000 Lucas, G., *Les industries lithiques du Flageolet I (Dordogne): approche économique, technologique, fonctionnelle et analyse spatiale*, Thèse de doctorat, Université de Bordeaux I, Bordeaux (manuscris).
- MĂRGĂRIT, NIȚĂ, 2005 Mărgărit, D., Niță, L., *Situl paleolitic de la Cremenea - Poieniță, jud. Covasna. O încercare de reinterpretare din perspectivă tehnico-tipologică*, in: Sargetia. Acta Musei Devensis, 33, 9-18.
- MORINTZ 1961 Morintz, S., *Săpăturile de la Bârsești (r. Vrancea, reg. Galați)*, in: MCA, 7, 201-207.
- NIȚĂ-BĂLĂȘESCU 2008 Niță-Bălășescu, L., *Le paléolithique supérieur de la vallée de Bistrița dans le contexte des recherches de Poiana Cireșului, Piatra Neamț*, Ed. Cetatea de Scaun, Târgoviște.
- PĂUNESCU 1998 Păunescu Al., *Paleoliticul și epipaleoliticul de pe teritoriul Moldovei cuprins între Carpați și Siret. Studiu monografic*, I/1, Ed. Satya Sai, București.
- PIEL-DESRUISSEAU 2002 Piel-Desruisseau, J-L., *Outils préhistoriques. Du galet taillé au bistouri d'obsidienne*, Dunod, Paris.
- ROȘCA 1924 Roșka, M., *Recherches préhistoriques pensant l'année 1924*, in: Dacia, 1, 297-316.

LIST OF ILLUSTRATIONS

- Graph 1. Comparative view on the frequency of occupancy of different types of raw material at the point *La Coasta Lacului* (Vităneștii de sub Măgură, Bolotești commune).
- Graph 2. Comparative view on the different classes and categories of lithic materials identified at the point *La Coasta Lacului* (Vităneștii de sub Măgură, Bolotești commune).
- Graph 3. Comparative look at the frequency of occupancy of different types of raw material at the points on *Dealul Chicera* (Chicera Hill).
- Graph 4. Comparative look at the different classes and categories of lithic material identified in the *Dealul Chicera* (Chicera Hill) points.
- Graph 5. Comparative look on the frequency of occupancy of different types of raw material at the point *Podul Vâlceleii* (Bârsești, Bârsești commune).

Graph 6. Comparative view on the different classes and categories of lithic materials identified at the point *Podul Vâlceleii* (Bârsești, Bârsești commune).

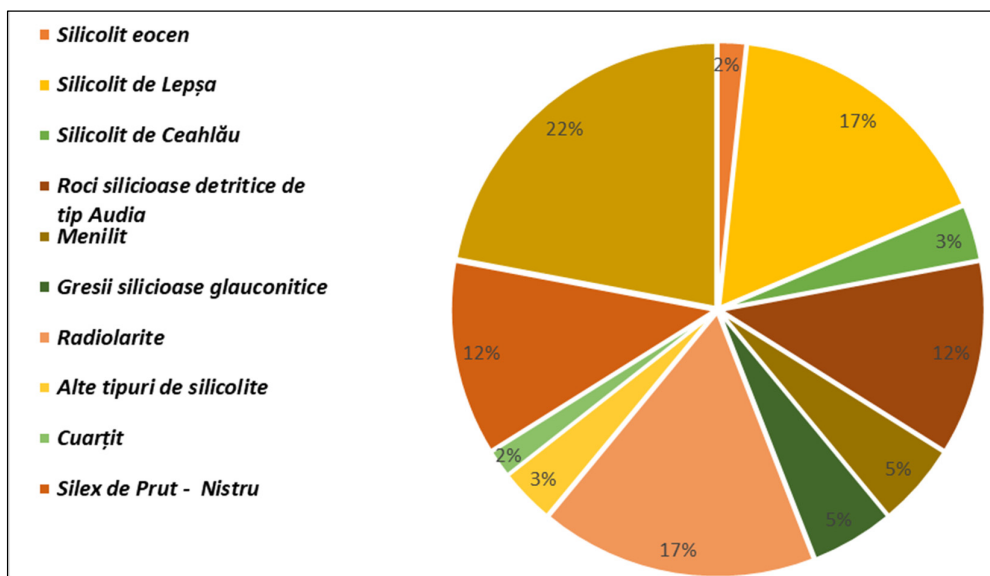
Pl. I. Paleolithic discoveries in the Vrancea Subcarpathians.

Pl. II. Results C14. Point *Lutărie 1* (Vităneștii de sub Măgură, Bolotești commune).

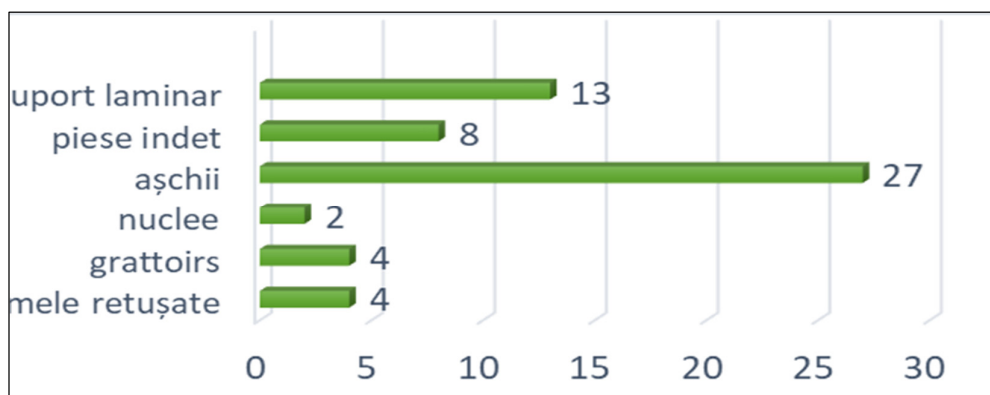
Pl. III. 1-4. Cores and gallets discovered at Vităneștii de sub Măgură and on *Dealul Chicera* (*Chicera Hill*); 5-7. Grattoir type pieces (dorsal and ventral surface); 8. Grattoir discovered at the point *Lutărie 1* (Vităneștii de sub Măgură, Bolotești commune) (dorsal surface).

Pl. IV. 1-4. Blades/blades (dorsal and ventral surface); 5-6. Flakes (dorsal and ventral surface).

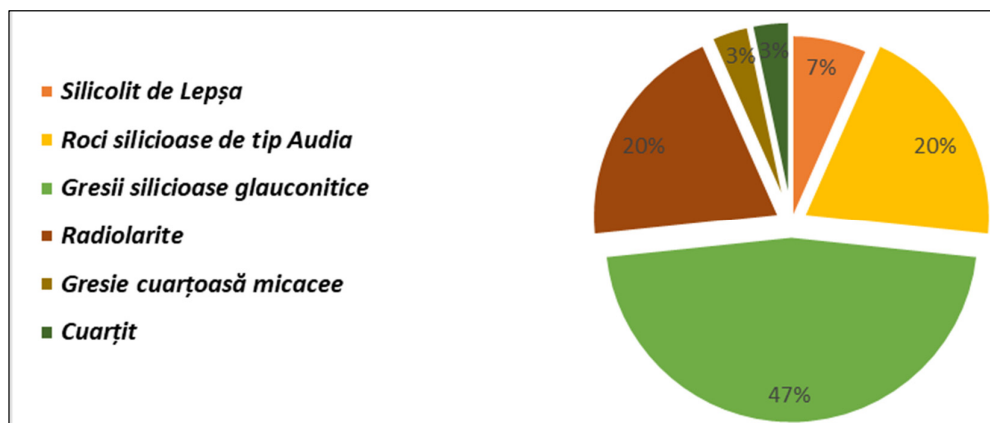
Pl. V. Different types of fractures: 1. Fracture en charnière; 2. Fracture en écharpe; 3. Fracture en plume; 4. Fracture burinante.

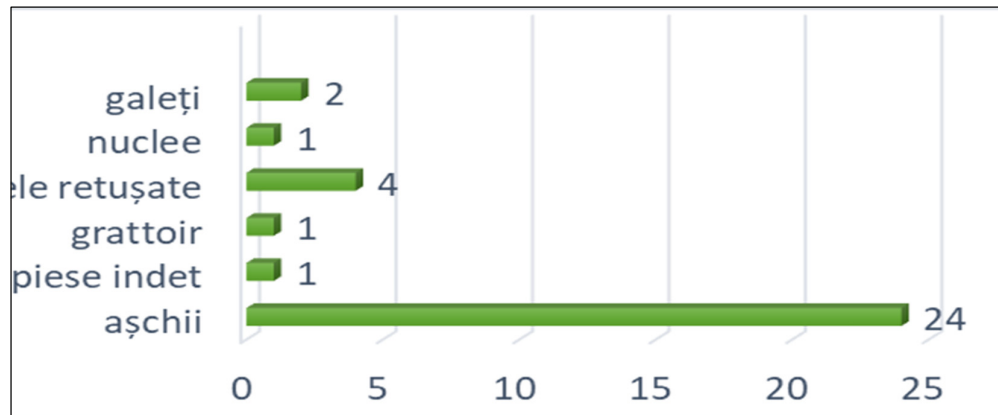
Grafic 1. Privire comparativă asupra frecvenței ocurenței diferitelor tipuri de materie primă în punctul La Coasta Lacului (Vitâneștii de sub Măgură, com. Bolotești).

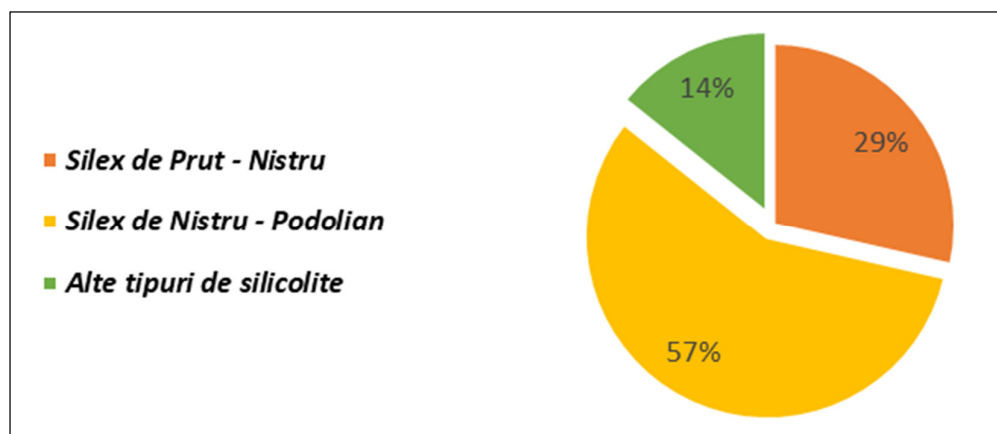
Grafic 2. Privire comparativă asupra diferitelor clase și categorii de materiale litice identificate în punctul La Coasta Lacului (Vitâneștii de sub Măgură, com. Bolotești).

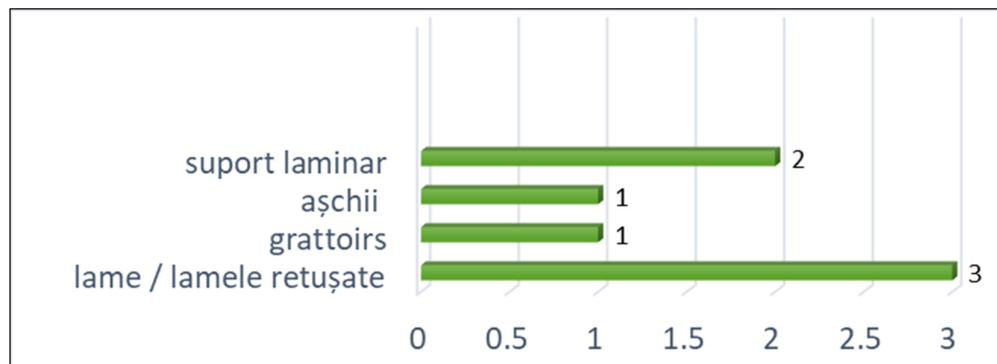
Grafic 3. Privire comparativă asupra frecvenței ocurenței diferitelor tipuri de materie primă în punctele de pe Dealul Chicera.

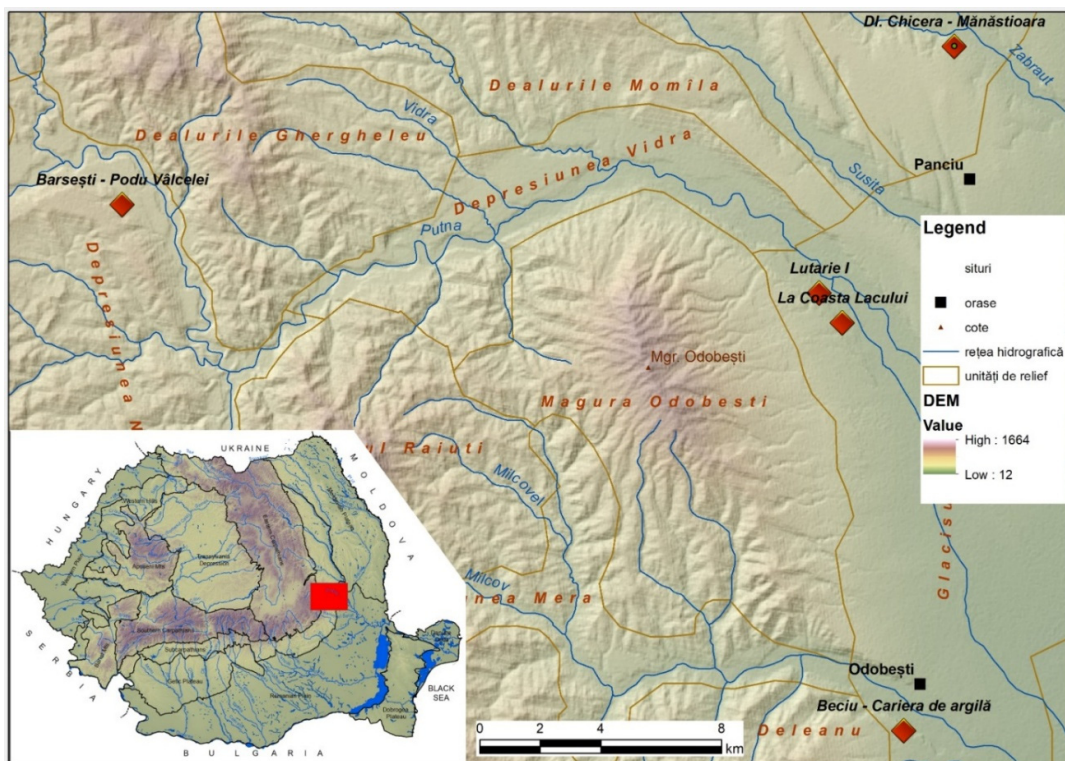
Grafic 4. Privire comparativă asupra diferitelor clase și categorii de materiale litice identificate în punctele de pe Dealul Chicera.

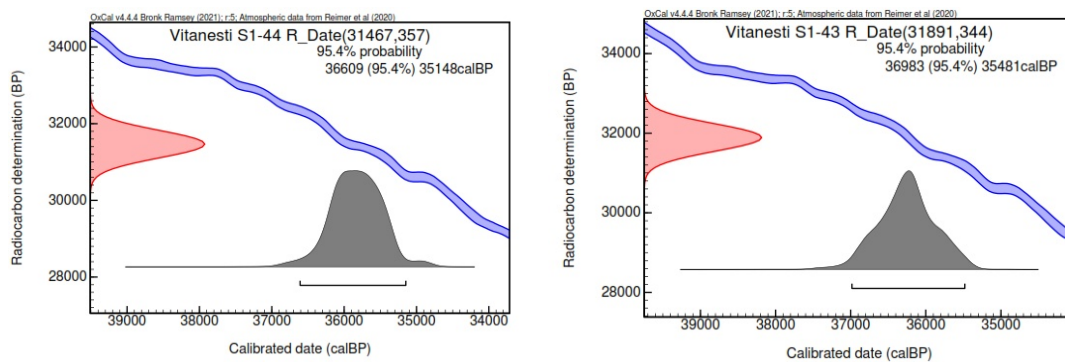
Grafic 5. Privire comparativă asupra frecvenței ocurenței diferitelor tipuri de materie primă în punctul Podul Vâlcele (Bârșești, com. Bârșești).

Grafic 6. Privire comparativă asupra diferitelor clase și categorii de materiale litice identificate în punctul Podul Vâlcele (Bârșești, com. Bârșești).

Pl. I. Descoperiri paleolitice în Subcarpații Vrancei.

Pl. II. Rezultate C14. Punct *Lutărie I* (Vitâneștii de sub Măgură, com. Bolotești).

Pl. III. 1-4. Nuclee și galeți descoperiți la Vităneștii de sub Măgură și pe Dealul Chicera; 5-7. Piese de tip *grattoir* (suprafață dorsală și ventrală); 8. *Grattoir* descoperit în punctul *Lutărie 1* (Vităneștii de sub Măgură, com. Bolotești) (suprafața dorsală).

Pl. IV. 1-4. Lame / lamele (suprafață dorsală și ventrală); 5-6. Așchii (suprafață dorsală și ventrală).

